

Tartalom

Mit jelent az, hogy relatív és abszolút? Milyen változatos helyeken jelennek meg ezek a természetben, az emberben és a társadalomban?

Megjegyzés

A relatív és abszolút fogalma a könyv egyik elve. Az, hogy elv, itt azt jelenti, hogy a világban sok helyen felbukkan, szem előtt tartása a világ megértését nagyban segíti, illetve a világnézetem alapjait alkotja. Hasonlóan az alapelvekhez, ez és a következő elvek is meglehetősen elvontak, de igyekszem érthetően beszéléni, és példákkal segíteni a megértést. Egyébként ez egy rövid téma. A fogalmak leírásán túl példákat hoz a könyv későbbi részeiből, hogy lássuk, mennyi minden lehet abszolút és főleg relatív.

Relatív és abszolút

(Azonosító: 006; Változat: 01)

Pozíció a műben

Előszó

A világ működése

Bevezetés

Elvek

Relatív és abszolút

Visszacsatolás

Evolúció - revolúció

Tartalom és forma

Az elme minősége

Az etika elvei

Program

Alapok

Élet

Elme

Ember

Társadalom

Egység

Program

Az ember élete

1. Mi az, hogy elv?.....	2	—
2. A relatív és abszolút jelentése.....	2	
3. A relativitás fontossága	3	1
4. További példák	5	—

1. Mi az, hogy elv? 2

Nem általában, hanem itt a műben. Kétfelé lehet osztani őket. —

A világ fontos szervező elvei, mechanizmusai 3

Ezek sok különböző jelenséggel kapcsolatban előfordulnak, ezért megismerésük nagyban segíti a világ megértését. Ugyanakkor az alapelvekhez képest kevésbé általánosak, jobban kötődnek a világ működésének megértéséhez, mint az ember életéhez. —

Ilyen például a relatív és abszolút fogalma. 4

A mű világnézetének sarokkövei 5

Ezek határozzák meg e világnézet kereteit, és részleteinek egy részét is belőlük lehet levezetni, illetve nagy jelentőséggel bírnak közös sorsunk alakulásának szempontjából. —

Ilyen például az, hogy mit tartok az elméről: hogyan épül fel, milyen kapcsolatban van az élettel és a formával, amiben megjelenik, és így tovább. 6

2. A relatív és abszolút jelentése 7

Az, hogy valami relatív két dolgot jelenthet: azt, hogy valami máshoz viszonyítjuk, összehasonlítjuk, és azt, hogy függ valami mástól. —

1) Összehasonlítás

Gyakran nem az a fontos, hogy a dolgok önmagukban milyenek, nem önmagukban értékeljük őket, hanem egymáshoz képest.

Ezt lehet megfigyelni többek között...

- A **fizikai relativitáselméletben**, ahol a dolgok mozgásállapotát csak egymáshoz képest lehet megállapítani;
- Az **emberi érzékelésben**, ahol például a hangmagasságokat a legtöbben csak egymáshoz képest vagyunk képesek megítélni; vagy
- A **társadalomban**, ahol az embereknek nem az számít igazán, hogy abszolút értelemben hogyan élnek, mennyire sikeresek, hanem, hogy a többi emberhez képest milyen a helyzetük.

2) Függés

Amikor egy dolog függ valami mástól.

Egy dolog, illetve annak érzékelt minősége sok mindentől függhet, így...

- A **dolog körül lévő más dolgoktól**. Például ahogyan az ember viselkedésében, kinézetében hasonul, konformálódik az őt körülvevő emberekhez, a környezetéhez.
- A **megfigyelő belső környezetétől**. Például az, hogy jónak vagy rossznak látjuk a világot, nagyban függ az aktuális hangulatunktól.
- A **megfigyelő külső környezetétől**. Például az ember az értékítéleteiben is hajlamos követni az őt körülvevő embereket.

Az előbbiekkal kapcsolatban lásd a 'Relativitáselmélet', a 'Forma, öntudat és érzékek', az 'Emberi relativitás', az utóbbiakkal kapcsolatban a 'Konformitás', a 'Problémák' és az 'Értékek' témákat.

Ennek megfelelően abszolút az, hogyha egy dolog minősége önmagában fontos, illetve ha független.

3.A relativitás fontossága

A relativitás a világ sok szintjén, területén megjelenik.

Relativitás a természetben

Ilyen például az említett relativitáselmélet és az érzékelés relativitása.

1

Relativitás az emberben

Ilyen például az ember említett relatív szemlélete.

Ez azonban nemcsak a jóléttel kapcsolatban merül fel, az emberek általában is hajlamosak relatív módon mérni a dolgokat, egymást és magukat. Ennek megvan a haszna, de gyakran akadályozza a reális kép kialakulását. Hogy ezt elkerüljük, képesnek kell lenni a dolgok önmagukban való megítélésére is, az abszolút szemléletre.

2

Lásd ehhez az 'Emberi relativitás' témát.

Ilyen továbbá az ember különböző tulajdonságainak függése a biológiai és társadalmi formától, amelyben él.

3

Így például nagyrészt a forma határozza meg a következőket.

- **Képességeinket és korlátainkat:** milyen érzékeink vannak, meddig élünk, milyen erősek vagyunk, mit tehetünk meg a társadalomban és mit nem.
- **A motivációink egy részét,** vagyis hogy mitől vagyunk boldogok, mikre törekszünk, elsősorban az ön- és fajfenntartás illetve a siker tekintetében.
- Továbbá a forma a **tudatos gondolkodásunkra** is hatással van, például a különféle dogmákon és ideológiákon keresztül, ahogyan – gyakran leegyszerűsített – magyarázatot kapunk a világ működésére, az etikai kérdésekre és így tovább.

4

Ezzel együtt van az embernek (az elmének) egy univerzális, a formától független oldala is. Ilyen például a humorérzékünk, vagy amikor az olyan dolgokban ismerünk fel szépséget, melyek közömbösek a túlélésünk szempontjából (például a zenében).

5

Lásd a 'Forma' fejezetet és 'Az elme szerkezete' témában 'Az elme univerzalitása és konkrét formái' pontot.

Relativitás a társadalomban

Ilyen például a társadalmi versengés.

6

Az ember eredendő relatív szemléletére a társadalom gyakran rájátszik, felhasználja, erősíti azt. Példaként ehhez a piaci verseny és az anyagi siker fontosságának sugalmazása adja magát, de a versengés a gazdaságon kívül is számos területen jelen van.

Ilyenek a társadalmi konvenciók.

7

Sok minden van, amit az ember a világtól adottnak, abszolútnak vél, pedig csak társadalmi megegyezés, konvenciók termékei. Egy példa az, ahogyan az időt mérjük: valójában nincs olyan, hogy hét, hétköznap vagy hétvége. (Sőt, ha a földi környezettől is elvonatkoztatunk, évek és napok sincsenek.) Egy másik példa a különböző ideológiák és dogmák tanai, melyeket sokan hajlamosak objektív igazságnak elfogadni.

Ilyen továbbá az etika relativitása.

8

Különösen két szempontból. **Egyrészt** sokféle formális etikai rendszer van, így ezek között, de akár egymás mellett élő emberek esetén is változó lehet, hogy ki mit tekint jónak és rossznak. **Másrészt** egyazon rendszeren belül is gyakran bizonytalan, nézőpont kérdése a dolgok megítélése.

Lásd ezekhez a 'Versengés és együttműködés', a 'Piac alapjai' és az 'Ideológiák' témákat, utóbbin belül 'A szabadság (és a verseny) szétsugárzása' pontot; 'A megismerés buktatói' témában a 'Társadalmi forma hatása a gondolkozásra' pontot; valamint 'Az etika alapjai' és a 'Jó és rossz, jó vagy rossz' témákat.

4. További példák

A relativitás a világ számos egyéb területén is megjelenik.

1) Az érzékelés, értelmezés és besorolás relativitása

Az, hogy egy dolgot hogyan érzékelünk, értelmezünk, milyen kategóriába sorolunk be, nagyban függ **a dolog környezetétől**. Például ha valaki megöl egy embert, az attól függően minősülhet büntettnak vagy hőstettnak, hogy éppen háború van-e. Ezen kívül **a megfigyelő belső környezete** is hasonló hatással lehet. Például egy érzékeny ember sértésnek vehet egy megjegyzést, ami másnak teljesen közömbös.

Lásd a 'Fogalmak, szimbólumok, jelentés' témát.

2) Az érték és az ár relativitása

A dolgok **értéke** gyakran társadalmilag meghatározott, ezért ami az egyik helyen értékes, az lehet, hogy máshol nem az. Sok példát lehet hozni: ilyenek lehetnek a különböző fizetőeszközök, művészeti alkotások vagy elvontabb dolgok is, mint a család, a humánus vagy az értelem különböző elemeinek (tudás, intelligencia, beleérző képesség) megbecsültsége.

A dolgok értékén túl az **árak** sem abszolút, sok mindentől függ, különösen piaci körülmények között.

Lásd ehhez az 'Ár és Érték' témát.

3) A problémák relativitása

Az, hogy ki mire érzékeny, kinek mi jelent problémát, emberről emberre és az emberen belül is változik.

Erről és általában a problémák természetéről lásd a 'Problémák' témát.

4) A történések jelentősége

Az, hogy egy esemény mennyire fontos, nézőpont kérdése. Például egy szerettünk halála, ami nekünk tragédia, az sokakat egyáltalán nem érint, a társadalomnak pedig mindennapos esemény, statisztika. Ezen kívül az ember az idő múltával maga is hajlamos átértékelni a dolgokat, így sok mindenről, aminek egyszer nagy jelentőséget tulajdonított, később felismeri, hogy nem is volt olyan nagy dolog.